

**НАСЛІДКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ПРОДУКЦІЮ
ХЛІБОПЕКАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

**CONSEQUENCE STATE REGULATION OF PRODUCTIONS UKRAINIAN
BAKERS INDUSTRY**

К. Ю. Омельченко

K. Omelchenko

Досліджено та проаналізовано вплив державного регулювання цін на діяльність хлібопекарних підприємств. Сформувано ряд пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств хлібопекарної галузі.

Examined and analysed influence of state regulation in prices sphere on the bakers entrepreneurship. Formulated offers, that may influence on rise effective activity native on the bakers entrepreneurship.

Ключові слова: хлібопекарна галузь, прибутковість, собівартість, обсяг виробництва, ціна, витрати.

Key words: bakers industry, profitable, cost-price, aggregate output, cost, expensur.

Вступ. Сьогодні хлібопекарська галузь України перебуває у досить незадовільному стані, який набуває національного масштабу і створює загрозу для добробуту та економічної стабільності населення країни. В умовах стрімкого росту цін на всі складові собівартості виробництва хліба уряд, а також місцеві органи влади здійснюють безпрецедентний тиск на підприємства відповідної галузі.

Ручне регулювання рентабельності, жорстке, а часом і брутальне, втручання органів місцевої влади в діяльність підприємств, адміністративний тиск з боку обласних державних адміністрацій із залученням силових органів, регіональних відділень Антимонопольного Комітету України з метою недопущення підвищення цін на хлібобулочну продукцію практично унеможливають нормальний режим роботи хлібозаводів.

Замість розробки комплексних програм щодо вирішення загальнонаціональної проблеми місцеві органи влади обтяжують діяльність підприємств численними неплановими перевітками силових та контролюючих органів, які накладають величезні штрафи та перешкоджають роботі виробників. Учасники ринку вважають, що такі методи регулювання ринку хліба суперечать Конституції України, ряду законодавчих актів та є порушенням прав суб'єктів підприємницької діяльності. Відповідні порушення та методи регулювання є неприйнятними для країни з визнаною ринковою економікою і сприятиме поступовому зниженню рівня прибутковості і навіть знищення деяких підприємств хлібопекарної галузі.

Постановка завдання. Таким чином можна констатувати факт, що той кризовий стан, який має Україна стосовно функціонування та розвитку хлібопекарної галузі потребує нагального детального та всебічного вивчення, узагальнення і практичного застосування комплексу, що повинен бути спрямований на підвищення ефективності діяльності хлібопекарних підприємств.

Не так давно, країна у більшій кількості своїх провідних галузей, спромоглася позбутися командно-адміністративного втручання у веденні господарювання. Але на даний період часу цей позитивний момент не знайшов свого об'єктивного відображення в одній із головніших галузей економіки – хлібопекарстві. Тобто, можна стверджувати, що за умов переходу України до ринкової моделі фінансових відносин країна має ряд проблем і до основних можна віднести прибуткове господарювання підприємств хлібопекарної промисловості, оскільки хліб входить до числа продуктів першої необхідності.

Результати. Функціонування підприємницького сектору економіки на пряму пов'язане з різного роду формами впливу на нього. Так, основним суб'єктом впливу можна назвати державу, яка в свою чергу, має на меті координувати та підтримувати підприємства, особливо в тому випадку, якщо вони мають стратегічну цінність. Однак, така „співпраця” обумовлюється необхідністю корегувати економічну дійсність шляхом встановлення правил, вимог та обмежень.

Загальновідомо, що ціни на деякі види хлібу та хлібобулочні вироби є регульованими. Відповідно, деякі види цих продуктів мають сталу ціну вже декілька років поспіль.

Разом з цим ми можемо спостерігати, що в країні постійно мають місце інфляційні процеси. Це, в свою чергу, знаходить своє відображення на платі за електроенергію, воду, газ, паливо, в експлуатацію транспортних засобів тощо. Але не варто забувати і про такі основні складові хлібу як борошно, цукор, сіль, жири та ін.

За оперативними даними моніторингу, що проводиться органами державного контролю за цінами, за січень-грудень 2007 року роздрібні ціни на борошно вищого сорту порівняно з початком року зросли в середньому по країні на 40,9 відсотка. Подібне зростання цін було зафіксовано у всіх регіонах.

Оптово-відпускні ціни на борошно, що надходить на хлібопекарські підприємства зросли відповідно на пшеничне борошно вищого сорту на 22,0%, на житнє обдирне - на 30,5%. При цьому роздрібні ціни на хліб масового вжитку фактично підвищилися на 116,0-119,7% при індексі цін на продукти харчування за січень-грудень - 124,7%.

Враховуючи той факт, що частка борошна в структурі витрат на виробництво хліба становить близько 50%, подорожчання борошна стало основним фактором значного зростання цін на хліб та хлібобулочні продукти.

Роздрібні ціни на сорти хліба масового вжитку після зростання їх рівнів у червні, впродовж липня і у серпні-вересні 2007 року стабілізувалися тільки завдяки здійсненню товарних інтервенцій борошна із державних ресурсів за цінами, значно нижчими від ринкових.

Також варто відзначити, що протягом 01-08 січня 2008 року зафіксовано зростання оптово-відпускних цін на борошно, що надходить на хлібопекарські підприємства вищого, першого та другого сортів, відповідно на 0,6, 1,3 та 0,7 відсотків.

За даними щоденного моніторингу цін, зростання роздрібних цін на сорти хліба масового вжитку станом на 08 січня 2008 року порівняно з початком року в середньому по Україні становило, в залежності від сорту, 0,9-1,3 відсотка.

Відповідно, станом на 08 січня 2008 року за даними Державного комітету статистики оптово-відпускні ціни на борошно, яке надходить на базові хлібопекарські підприємства, становили:

борошно пшеничне вищого сорту - 1730 грн. за 1 тонну;

борошно пшеничне першого сорту - 1580 грн. за 1 тонну;

борошно пшеничне другого сорту - 1360 грн. за 1 тонну;

борошно житнє обдирне - 1534 грн. за 1 тонну.

Станом на 08 січня 2008 року середні роздрібні ціни на хліб становили:

хліб з борошна вищого сорту (в т.ч. батон) - 3,05 грн. за 1 кілограм (розбіжність цін - 40 відсотків: від 2,8 грн. у Києві до 3,92 у м. Севастополі);

хліб з борошна першого сорту - 2,42 грн. за 1 кілограм (розбіжність 87,4 відсотка: від 1,67 грн. у Миколаївській області до 3,13 грн. м. Севастополі, Харківській та Вінницькій областях);

хліб житньо-пшеничний - 2,33 грн. за 1 кілограм (розбіжність - 65,9 відсотків: від 1,82 грн. по м. Києву до 3,02 грн по АР Крим).

Згідно з орієнтовними розрахунками ДАК „Хліб України” вартість борошна, що передбачається реалізувати з державного продовольчого резерву хлібопекарським підприємствам до кінця маркетингового року буде наступна: пшеничного вищого сорту - 1990 грн. за 1 тонну, пшеничного першого сорту - 1854 грн. за одну тонну, пшеничного другого сорту - 1590 грн. за одну тонну та житнього обдирного - 1600 грн. за одну тонну.

Базуючись на розрахунках ДАК „Хліб України” по цінах на борошно та усереднених витратах хлібопекарських підприємств об'єднання „Укрхлібпром” на виробництво хліба за умови поставки газу з 01.01.2008 за ціною 179,5 дол, США за 1 тис. куб. м. (без урахування транспортування) та мінімальній заробітній платі на рівні 515 гривень середні роздрібні ціни на сорти хліба масового вжитку становитимуть:

хліб з борошна першого сорту - 3,09 грн. за 1 кг;

хліб з житньо-пшеничний - 2,77 грн. за 1 кг;

батон з борошна вищого сорту - 2,10 грн. за 0,5 кг, що відповідно на 29,3, 15,9 та 2,9 відсотка перевищує діючі роздрібні ціни.

Слід зазначити, що для розрахунків прийнято борошно з державних ресурсів в обсягах, які задовольняють повну потребу хлібопекарських підприємств.

В разі виділення борошна з державних ресурсів в достатній кількості за більш низькими цінами ніж вищезазначені, то середньозважена ціна борошна має вплинути на формування ціни хліба масового вжитку, яка збільшуватиметься уповільненими темпами, а саме на 8-10 відсотків.

Тобто можна зробити висновки, що постійне втручання у веденні господарювання в такій важливій та вагомій галузі економіки як хлібопекарство, несе тільки негативні наслідки як для підприємств, так і для економіки країни вцілому. Диктат з боку державних та місцевих органів влади може призвести до того, що з кожним роком хлібопекарні підприємства будуть вести свою виробничу діяльність з всебільшим збитком, що напряду відобразиться на їх прибутковості і також до таких негативних моментів, як банкруцтво вагової кількості хлібопекарних підприємств.

Зважаючи на все вищезазначене можна запропонувати такі заходи щодо стабілізації несприятливої ситуації на хлібопекарському ринку:

продовжувати інтервенції борошна з державного продовольчого резерву на виробництво хліба масового вжитку. Узгодити графіки надходження у регіони борошна, виробленого із зерна державних ресурсів, які затвердити спільним наказом Мінагрополітики, Держкомрезервом та Аграрним фондом. Згідно з цим наказом передбачити у січні-червні 2008 року реалізувати хлібопекарським підприємствам борошна не менше 20 відсотків від потреби;

запропонувати розробити механізм постачання борошна хлібопекарським підприємствам не через борошномельні підприємства ДАК „Хліб України”, а безпосередньо з підприємств Аграрного фонду та з попередньою оплатою за тижневу партію борошна, яка необхідна на виробництво хліба та хлібобулочних виробів;

з метою підтримки хлібопекарських підприємств підготувати проект постанови Кабінету Міністрів України про зняття обмеження рівня рентабельності на борошно вищого сорту, хліба та хлібобулочних виробів з нього, а також зняття декларування оптово-відпускних цін на борошно вищого сорту;

скасувати частину (про хліб та хлібобулочні вироби) Постанови Кабінету Міністрів від 19 вересня 2007 року №1161 „Про внесення змін у додаток до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. №1548”, згідно якої місцевим органам виконавчої влади надано право встановлювати граничні рівні рентабельності підприємств на виробництво хліба та хлібобулочних виробів із борошна пшеничного вищого гатунку [2];

з метою забезпечення рівності прав, законних інтересів усіх суб'єктів господарювання, легалізації виробників хліба та хлібобулочних виробів, забезпечення випуску якісної та безпечної продукції розробити та внести зміни до Закону України „Про ліцензування певних видів господарської діяльності” та включити до ліцензованих видів господарської діяльності „виробництво хліба та хлібобулочної продукції”[1];

формуванню економічно обґрунтованих цін на хліб та хлібобулочні вироби з урахуванням зростаючих витрат на його виробництво;

розробити систему заходів щодо поступового переходу на вільне ціноутворення на ринку хліба та хлібобулочних виробів, що дозволяє ринкова модель господарювання;

розробити та прийняти Постанову Кабінету Міністрів, в якій чітко визначити поняття „соціальний хліб” - вироби простої рецептури із борошна пшеничного першого, другого гатунків та суміші борошна житнього обдирного та пшеничного першого та другого гатунків без додавання жирів, масла, цукру, тощо.

розробити механізм формування відшкодування малозабезпеченим верствам населення різниці в цінах на хліб у разі їх зростання шляхом виділення у Державному бюджеті спеціальної статті;

запровадити державне регулювання виробництва соціального хлібу шляхом: прямих цільових дотацій виробнику, постачання здешевленого борошна для його виробництва та прямої грошової дотації малозабезпеченим верствам населення;

впровадити регулювання рентабельності соціальних сортів хліба (вироби простої рецептури із борошна пшеничного першого, другого гатунків та суміші борошна житнього обдирного та пшеничного першого та другого гатунків без додавання жирів, масла, цукру) до рівня не нижче 10%;

доручити Антимонопольному комітету України розробити нову методику визначення монополістів на ринку хліба, яка буде ґрунтуватись на реальних обсягах виробництва готової продукції виробниками усіх форм власності, з урахуванням біологічної норми споживання хліба на душу населення та чисельності населення у всіх регіонах;

ввести експортне мито на зерно з метою стримування зростання цін на сировину на внутрішньому ринку для підприємств переробної галузі. При цьому визначити обсяги експорту зерна, кошти зі сплати експортного мита повернути селянам для стимулювання виробництва тих культур, які найбільш необхідні державі на даному етапі;

ввести в практику (прийняти відповідну постанову Кабінету Міністрів) щоквартальну індексацію цін на продукцію хлібопекарських підприємств в межах індексу інфляції за відповідний період;

з метою зменшення цін на хліб та хлібобулочні вироби розглянути питання та внести зміни до проекту Податкового кодексу України, передбачивши встановлення пільгової ставки податку на додану вартість на рівні 50 відсотків від загальної ставки при реалізації хліба та хлібобулочних виробів;

Висновки. Вимоги державного законодавства відносно підприємства хлібопекарної галузі дуже високі. Але щоб у суб'єктів господарювання не виникало жодних складнощів із повною і своєчасною відповідністю їх дій чинному законодавству та щоб наповнення державного бюджету відбувалося більш ефективно та безболісно, потрібно удосконалити всі вищевикладені аспекти. Якщо Україна спромоглася проголосити себе країною з ринковою моделлю господарювання, то треба поступово відходити від застарілих командно-адміністративних постулатів і все менше вести ручне регулювання та втручання в таку соціально необхідну і важливу галузь як хлібопекарництво.

Тільки за таких умов хлібопекарні підприємства зможуть самостійно та поступово вивести себе з кризового стану і відновити ліквідність, платоспроможність, стійкість та прибутковість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", від 01.06.2000 року №1775-III зі змінами та доповненнями.
2. Проект Закону України „Про хліб та хлібобулочні вироби” від 25.03.2004р.

Надійшла до редколегії 18.02.2008 р.

Рекомендовано до друку